

Liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Hallituksen esitys 50/2020 eduskunnalle tieliikenteen ammattipätevyysdirektiivin ja ajokorttidirektiivin muutosten täytäntöönpanoa koskeviksi laeiksi: asian esittely

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi liikenteen palveluista annettua lakia, ajokorttilakia ja valtioneuvoston asetusta kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä. Muutoksilla pantaisiin täytäntöön maanteiden tavara- ja henkilöliikenteeseen tarkoitettujen tiettyjen ajoneuvojen kuljettajien perustason ammattipätevyydestä ja jatkokoulutuksesta annetun direktiivin 2003/59/EY ja ajokorteista annetun direktiivin 2006/126/EY muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/645. Esityksen pääasiallinen sisältö keskittyy tämän direktiivin täytäntöönpanoon.

Lisäksi ehdotetaan, että ajokorttilakiin tehtäisiin direktiivistä riippumaton täsmennys siitä, että unenaikaiset epileptiset kohtaukset olisivat ryhmän 1 ajokortin terveysvaatimusten täyttymisen esteenä. Samalla ajokorttilakiin ja liikenteen palveluista annettuun lakiin ehdotetaan eräitä teknisluonteisia sekä tulkintaa selventäviä kielellisiä muutoksia.

Tässä lausunnossa on esitetty tiiviisti kunkin säädöksen osalta keskeiset ehdotukset, tavoitteet ja niiden vaikutukset. Lausunnossa on esitetty yksi tarkennus lakitekstiin, jonka pyytäisimme huomioimaan esityksen käsittelyssä.

Hallituksen esityksen keskeisiä ehdotuksia

Direktiivi

Ammattipätevyysdirektiivillä 2003/59/EY säädetään kuorma- ja linja-autonkuljettajilta ajokortin lisäksi vaadittavasta ammattipätevyydestä, joka saavutetaan perustason ammattipätevyyden suorittamisella ja jonka jälkeen ammattitaidon ylläpitämiseksi tulee suorittaa viiden vuoden välein direktiivin mukainen jatkokoulutus. Ajokorttidirektiivillä 2006/126/EY on yhtenäistetty Euroopan unionin ajokortteja koskevaa lainsäädäntöä ja käytäntöjä.

Ammattipätevyysdirektiivi on pantu kansallisesti täytäntöön liikenteen palveluista annetulla lailla (320/2017) ja kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä annetulla valtioneuvoston asetuksella (640/2007). Ajokorttidirektiivi on kansallisesti pantu täytäntöön ajokorttilailla (386/2011). Ajokorttidirektiivin muutokset liittyvät ammattipätevyysdirektiivin tarkistamiseen. Ammattipätevyysdirektiiviä on muutettu useita kertoja, joista viimeisin muutos on maanteiden tavara- ja henkilöliikenteeseen tarkoitettujen tiettyjen ajoneuvojen kuljettajien perustason ammattipätevyydestä ja jatkokoulutuksesta annetun direktiivin 2003/59/EY ja ajokorteista annetun direktiivin 2006/126/EY muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU)

2018/645. Direktiivi tulisi panna täytäntöön pääsääntöisesti 23 toukokuuta 2020 mennessä.

Direktiivin pääasiallinen sisältö

Nyt täytäntöön pantava direktiivi täsmentää tilanteita, joissa kuljettajalta ei vaadita ammattipätevyyttä, ja mahdollistaa muun EU-lainsäädännössä vaaditun koulutuksen huomioimisen osaksi perustason ammattipätevyyskoulutusta ja jatkokoulutusta. Direktiivi koskee myös tieto- ja viestintätekniikan välineiden avulla annettavaa koulutusta ja tähän liittyviä reunaehtoja. Direktiivin mukaisesti tieto- ja viestintätekniikan välineiden avulla annettavaan koulutukseen tulee valita oppiaineet, joissa tieto- ja viestintätekniikan välineitä voidaan käyttää tehokkaimmin ja direktiivi rajoittaa tällä tavoin annettavaa opetusta tietyiltä osin. Direktiivin mukaisesti koulutukseen sisältyvissä oppiaineissa on otettava huomioon asiaankuuluvan lainsäädännön ja tekniikan kehitys, sekä mahdollisuuksien mukaan kuljettajan erityiset koulutustarpeet.

Direktiivimuutoksella tuetaan lisäksi ammattipätevyyden vastavuoroista tunnustamista jäsenmaiden kesken ja säädetään jäsenvaltioiden velvollisuudesta vaihtaa tietoja myönnettyistä ja peruutetuista ammattitaitoa osoittavista CAP-todistuksista. Tiedonvaihto tapahtuu toimivaltaisten viranomaisten kesken valvontaverkostossa, EU:n tietosuojaa-asetuksen (EU) 2016/679 mukaisesti.

Direktiivin täytäntöönpano

Laki liikenteen palveluista 320/2017

Poikkeukset ammattipätevyysvaatimukseen ja ammattipätevyyskoulutuksen vastavuoroista tunnustamista sekä valvontaverkostossa tapahtuvaa tiedonvaihtoa koskevat säännökset pannaan täytäntöön muuttamalla lakia liikenteen palveluista.

Valtioneuvoston asetus kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä 434/2018

Hallituksen esityksen liitteenä on alustava luonnos valtioneuvoston asetuksen 434/2018 muuttamisesta. Asetusluonnoksessa esitetyt muutokset liittyvät edellä mainitun direktiivin täytäntöönpanoon. Asetuksen muutoksella mahdollistetaan direktiivin mukaisesti muun koulutuksen hyväksilukeminen osaksi ammattipätevyyskoulutusta ja määritellään sitä koskeva hyväksyttävä enimmäismäärä jatkokoulutuksessa. Asetuksessa säädettäisiin jatkokoulutuksen sisällöstä ja toteutuksesta muun muassa, että koulutus on annettava seitsemän tunnin jaksoissa ja tällaisen jakson voi jakaa kahdelle peräkkäiselle päivälle. Asetukseen lisättäisiin ehdot ja rajoitukset, joita direktiivi asettaa tieto- ja viestintätekniikan avulla annettavalle koulutukselle, sekä vaatimukset, jotka koskevat opetusvälineitä, opetusmenetelmiä ja oppitunnin kestoa.

Asetukseen lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädetään, että kolmannen maan kansalaiset, jotka ovat työsuhteessa ETA-valtioon sijoittautuneeseen yritykseen tai joita tällainen yritys käyttää kuljettajina, osoittavat ammattipätevyytensä kuljettajatodistuksella.

Lisäksi asetukseen esitetään teknisluonteisia muutoksia.

Muut esitetyt muutokset

Ajokorttilaki 386/2011

Hallituksen esitys sisältää muutoksia ajokorttilakiin. Keskeisimmät näistä muutoksista koskevat autokoulujen valvontaa, ryhmän 1 ajokorttia koskevan opetusluvan myöntämistä ja yöllisten epileptisten kohtausten huomioimista ajoterveysvaatimuksissa. Autokoulun valvontaan liittyvä säännös koskee oppilaskirjanpidon sisältöä ja säilytysaikaa. Ryhmän 1 ajokorttia varten annettavan opetusluvan osalta ehdotetaan, että myöntämiseen vaikuttaisivat vain asiakkaan vahvistetut rekisterimerkinnot rikos- ja sakkorekisteristä. Muutos ryhmän 1 ajokortin terveysvaatimukseen rinnastaa yölliset epileptiset kohtaukset päiväsaikaisiin. Tätä direktiivistä riippumatonta muutosta perustellaan sillä, että yöaikaiset epileptiset kohtaukset ovat liikennelääketieteen erikoislääkäreiden yksimielisen näkemyksen mukaan suuri riski kuljettajan ajokyvyllä ja turvallisuudella.

Muut ajokorttilakiin esitettävät muutokset ovat teknisluonteisia tai kielellisiä.

Pääasialliset vaikutukset

Direktiivin tarkoituksena on tiukentaa sääntelyä uusien kuljettajien osalta sekä ylläpitää ja parantaa ammatissa jo toimivien kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattitaitoa koko EU:ssa. Säädösmuutoksilla pyritään erityisesti vähentämään liikenteen vaaratilanteita lisäämällä kuljettajien tietoisuutta riskeistä, ja sitä kautta parantamaan tieliikenneturvallisuutta. Direktiivissä säädetään myös ammattitaitoa koskevista normeista kilpailun oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi koko EU:ssa.

Kuljettajakoulutuksen vastavuoroisen tunnustamisen helpottaminen parantaa EU:n sisämarkkinoiden toimintaa ja erityisesti työvoiman liikkuvuutta myös suomalaisten kuljettajien osalta. Ammattipätevyysvaatimuksia koskevat poikkeukset ja ammattiin pääsyn alaikärajan johdonmukaistaminen EU:ssa voivat lieventää pulaa alalle tulevista uusista kuljettajista.

Direktiivin sisältämistä poikkeuksista koskevista muutoksista kaupallisten kuljetusten kiellolla ajokortti- ja ammattipätevyyskoulutuksessa voi olla kielteisiä vaikutuksia osalle suomalaisista toimijoista, sillä kiello voi käytännössä vaikeuttaa ammatillisen koulutuksen järjestämistä ja ammatin harjoittelua. Tämä kiello ei kuitenkaan koske kuudesta kuukaudesta kolmeen vuoteen kestävässä ammatillisessa kuljettajakoulutuksessa opiskelevien työharjoitteluihin sisältyviä, koulutuskeskuksen hyväksymisasiakirjalla tapahtuvia kuljetuksia sen jälkeen, kun ajokortti on suoritettu. Rajoitus voi koskea ennen ajokortin suorittamista, opettajan ohjauksessa tapahtuvan opetusajon kuljetuksia. Vaikka pakollinen ajo-opetus ei muutoksen myötä olisi enää mahdollista kaupallisissa kuljetuksissa, siitä ei ole arvoitu olevan haittaa työvoimakoulutuksen järjestämiselle.

Ammattipätevyysvaatimuksia koskevien poikkeusten soveltaminen selkeytyy ja uusi poikkeuskohta poistaa ammattipätevyysvaatimukset esimerkiksi maatalouden harjoittajilta, jotka suorittavat oman tilan kuljetuksia kuorma-autolla tai kuorma-autokorttia edellyttävällä traktorilla. Tällöin poistuu vaatimus perustason ammattipätevyuden suorittamisesta ja viiden vuoden välein tapahtuvasta ammattipätevyyskortin uusimisesta jatkokoulutuksineen.

Täytäntöön pantavan EU-sääntelyn kansallinen liikkumavara on verraten pieni. Hallituksen esitys sisältää liikkumavaran hyödyntämisen, siltä osin kuin direktiivin on katsottu mahdollistavan, esimerkiksi tieto- ja viestintätekniikan avulla annettavan

koulutuksen osalta on kansallisesti tulkittu, että 12 tunnin rajoitus koskisi vain itsenäisesti tapahtuvaa verkko-opiskelua.

Direktiivistä riippumaton, ajokorttilakiin tehtävän yöllisiä epileptisiä kohtauksia koskevan lisäyksen arvioidaan vaikuttavan myönteisesti liikenneturvallisuuteen. Oppilaskirjanpitoa koskevan muutoksen arvioidaan helpottavan viranomaisten toimintaa ja parantavan muun muassa verottajan ja liikenne- ja viestintäviraston valvontamahdollisuuksia. Muutoksen arvioidaan myös selkeyttävän ja helpottavan kuljetusopetusta tarjoavien toimijoiden toimintaa kokoamalla velvoitteet yhdeksi kokonaisuudeksi, ja turvaavan kuljetusalan oikeuden oppilaskirjanpidon säilyttämiseen. Lisäksi turvataan opetusta saaneen henkilön mahdollisuus saada tiedot suorittamansa koulutuksen sisällöstä määrätyn ajan kuluessa.

Tarkennus lakitekstiin

Esityksessä ehdotettua liikenteen palveluista annetun lain 28 §:n 9 kohdan muotoilua tulisi selventää siten, että se kuuluisi seuraavasti:

9) **yrityksen käytössä olevaa** ajoneuvoa käytetään maanviljelyä, puutarhaviljelyä, metsätaloutta, kotieläintaloutta tai kalastusta harjoittavan yrityksen omien tuotteiden kuljettamiseen, **ja** ajoneuvon kuljettaminen ei ole osa kuljettajan päätehtävää eikä ajoneuvoa kuljeteta yli 100 kilometrin etäisyydellä yrityksen kotipaikasta.

Muutos valtioneuvoston asetusluonnokseen

Kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä annettuun valtioneuvoston asetukseen on esitetty direktiivin mahdollistamalla tavalla, että perustason ammattipätevyyskoulutuksessa ja jatkokoulutuksessa voidaan hyväksilukea muuta EU-lainsäädännössä vaadittua koulutusta (3 §). Pykäläluonnoksessa esitetään neljän eri koulutuksen hyväksilukemista koulutuskeskuksen päätöksellä.

Tilanne on elänyt hallituksen esityksen valmistelun jälkeen, minkä johdosta liikenne- ja viestintäministeriö ehdottaa, että mahdollisuus hyväksilukea 3 §:n 1 momentissa mainittuja koulutuksia koskisi luonnoksesta poiketen vain perustason ammattipätevyyskoulutusta. Jatkokoulutuksen osalta puolestaan ehdotetaan, että vain vaarallisten aineiden sisämaankuljetuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2008/68/EY edellytetty vaarallisten aineiden kuljetusta koskevaa koulutusta voitaisiin hyväksilukea.

Ammattipätevyyskoulutukseen voi nykyiselläänkin sisältyä koulutuskeskuksen tarjoamaa eläinkuljetuksiin liittyvää koulutusta ja vammaisuuteen liittyvää koulutusta, jotka toteutetaan ammattipätevyyskoulutukselle asetettujen vaatimusten mukaisesti.

Saara Louko
Erityisasiantuntija